

A médium, és annak tartalmának egységes fejlesztése

Az elmúlt évtized felsőoktatás-fejlesztési törekvései többszörösen is egyoldalúaknak bizonyultak. Kétségtelen azonban, hogy az információs hálózatok és azok eszköz-környezete elsőbbséget kapott a fejlesztésekben. Sajnos ezek a fejlesztések a működés, illetve a hagyományos információhordozók rovására történtek. A legnagyobb gondot azonban az jelentette és jelenti ma is, hogy a hálózatra fordított anyagi eszközök szinte kizárólag csak a hálózat technikai oldalát erősítették. A fejlett európai államokhoz viszonyítottan ez a hálózat a tartalmát tekintve sokkal elmaradottabb, mint amilyen lemaradás technikai téren mutatkozik. A tartalmi jellegű fejlesztések támogatásának odaitélésében az egyébként fontos látványosság túl nagy szerepet kapott. Pedig a ma a felsőoktatásban lévő generációk még nem veszítették el teljesen fogékonyságukat a hagyományos médiumokkal rögzített kultúra iránt, ugyanakkor természetes a törekvésük az új eszközök adta lehetőségek megismerésére. Fontos lenne tehát a két dolog összekapcsolása, és ebben a feladatban a könyvtáraknak hallatlanul fontos szerep jut. Ha ma egy 20 kötetes bibliográfia megjelenik CD-ROM formában, már csak azért is használni fogják, mert szeretnék kipróbálni, hogyan működik egy CD torony hálózatról. Szerencsés esetben, kellő irányítással a bibliográfia tartalma sem kerüli el a figyelmüket.

Ugyanígy, ha az ország nagy könyvtárai közösen építenek egyetlen nagy elektronikus katalógust az országban hozzáférhető könyvekről, és ez bárhonnán a már megszokott operációs rendszeren futó program segítségével elérhetővé válik, akkor egyetlen tárgyszavas keresés egy szakdolgozat megírásához nem korlátozódik egyetlen könyvtár állományára. Ettől a technikai ténytől – közös/osztott katalógizálás egymással kompatibilis rendszerekkel – számos hallgató felkészültsége lenne alaposabb, és végeredményben a mostani hallgatóknak kell a majdani diákjaikat megvédeni attól, hogy elfeledkezve a hálózat tartalmáról, pusztán annak használni tudását befejezett tudásnak tekintsék.

Úgy gondolom tehát, hogy kevés veszélyesebb dolog létezik ma a fiatal generációk számára, mint egy olyan kulturális, oktatási koncepció, amely prioritásokat fogalmaz meg az elektronikus hálózattal kapcsolatban a hálózat eszköz- és tartalmi oldalát tekintve.

Monok István

A könyvtárosok kézikönyvéről

Ha van könyv, amelyről holtbiztosan elmondható, hogy minden magyar könyvtáros kezében megfordult, az kétségkívül a Sallai-Sebestyén. (A la Nagybeöthy, Pintér, Spenót stb.). Ez a könyv, amelynek első kiadása 1956-ban jelent meg, de amely igazán közzismertté az 1965-ös változatában vált, hogy azután bizonyos variációi-mutációi is közkezen forogjanak, valóban szakmánk Bibliája. Az elmúlt évtizedek ellenére mindmáig az. Persze mutatis mutandis. Hisz alig van adata, hivatkozása, tanácsa, amely el ne avult volna ezért vagy azért, az egész mégis és

még mindig Biblia. Persze régóta esedékes újabbal, korszerűbbel, modernebbel való felcserélése. Történtek is ilyesmire kísérletek. (A hetvenes évek végén Urbán László próbált stábot szervezni az új Sallai–Sebestyén megírására az akkori KMK-ban, számos egyetemi, főiskolai tankönyv íródott meg úgy, hogy arra is lehetett gondolni, ha magában nem is, társaival együtt talán valamiféle Sallai–Sebestyén válik belőle. Az MKM tankönyvpályázatának, kivált annak az OSZK által kiadott darabjaira gondolok – Ferenczyné, Sándori Zsuzsa és társaik tankönyveire, amelyeknek már külsőjében is volt valami kézikönyv stichjük stb.) Ezek a kísérletek azonban részint hamvukba fűltak, részint nagyon is messziről közelítettek az esetleg ki nem mondott, inkább csak remélt célhoz. Tény, ezideig nem született meg a Sallai–Sebestyén új, a huszonegyedik századhoz méltó utóda. Most azonban igen. Megjelent az első, alapozó kötete. A talán legrangosabb magyar kiadó, az Osiris egyik, méltán szupersikeresnek bizonyult sorozatában, az *Osiris kézikönyvekben* közreadta a *Könyvtárosok kézikönyve, 1. kötet. Alapvetés* című munkát, Horváth Tibor és Papp István szerkesztésében.

Az első kötetet belátható időn belül követni fogják a többiek, egy-két éven belül tehát mindenki kezében ott lehet az új Sallai–Sebestyén. Illetve hát... Miben és mennyiben nevezhető ez az új kézikönyv a régi, a klasszikus utódnak, mai megfelelőjének? Igen sok szempontból természetesen az. Hisz – miként a korábbi mű – ez az új is a ma legkorszerűbb alapvető könyvtárosi ismereteket fogja-foglalja össze, kitérve szakmánk minden területére, átfogva elméleti és gyakorlati ismereteket, eligazítva minden problématarományban, feltéve-megoldva minden kardinalis kérdést, utalva folyományokra és elágazásokra stb. Egészen bizonyos, hogy szakmánk nagy ünnepe, nagy eseménye e kézikönyv első kötetének megjelenése. Olyannyira az, hogy a 3K szerkesztősége úgy véli, nem „intézheti el” a dolgot egy-két úgynevezett recenzióval. Elképzelésünk a következő: e számunkban, ebben az írásban, nagy általánosságban mutatjuk be a kötetet, javarészt támaszkodva maguknak a szerkesztőknek az önbemutatójára (ezért is idéznénk, szinte teljes terjedelmében, a kötet előszavát), illetve lehoznánk a mű teljes, akár analitikusnak is nevezhető tartalomjegyzékét. A mű persze, remélhetőleg hamarosan ott lesz minden könyvtáros kezében. Akkortól azután – mikor már az érintettek (és ki ne lenne az a 3K olvasói közül?) birtokában lesz a mű, a szakma prominens figuráit szólaltatjuk meg a kézikönyvről. Legnagyobbjaink, leghozzaértőbbjeink közül fognak többen véleményt mondani a munkáról, természetesen nem egyszerűen és szürkén ismertetve azt, hanem – felkérésünknek megfelelően – sarkos, ha úgy gondolják, borsos-paprikás bírálatot mondva róla, kard-ki-kard, szembesüljenek a nézetek. E sorozat kapcsán kerülne sor egy beszélgetésre is a kötet kiadójával, Gyurgyák Jánossal, aki egyúttal a kézikönyv-sorozat szerkesztője is, és akinek érdemei a mű megjelenése körül aligha túlozhatók el, valamint aki állandó résztvevője, sőt vezetője volt a kézirat kapcsán lezajlott szakmai vitáknak, belső csörtéknek, előkészítő munkálatoknak.

Mais revenons a nos moutons – térjünk vissza birkáinkhoz: mennyiben Sallai–Sebestyén ez az új kézikönyv. Hogy mennyiben igen, talán sikerült érzékeltetnünk. De persze nem mindenben az, és az eltérések igen jelentősek. A Sallai–Sebestyén nemcsak kézikönyv volt, hanem afféle „kisokos” is. A falusi – nagy magányban élő-dolgozó, esetleg a szakismeretek minimumával vagy még azzal sem rendelkező – könyvtáros, ha megakadt valamiben, valamivel kapcsolatban, ha nem tudta,

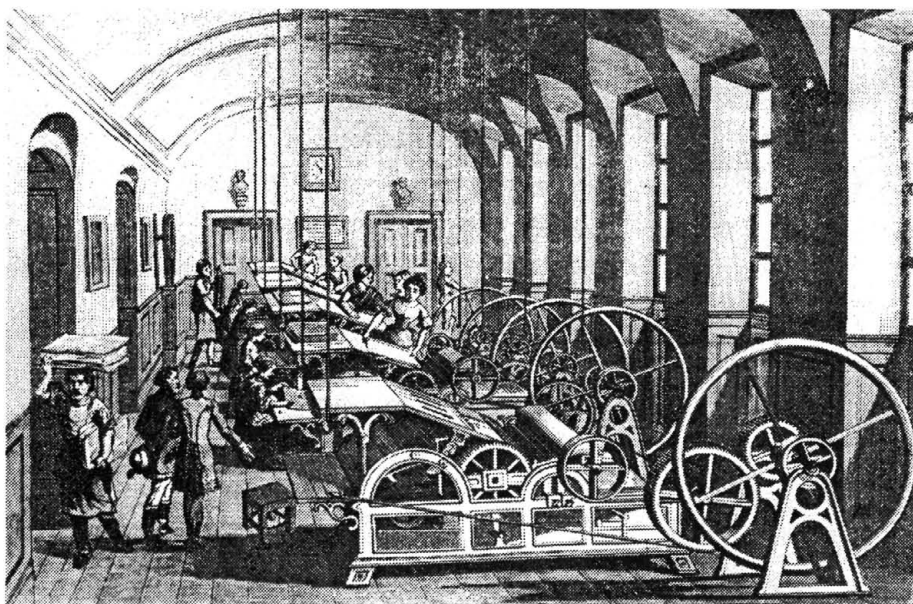
épp most mi a teendő, fölütötte, fölűthette a Sallai–Sebestyént, és kérdésére, problémájára választ talált benne. Ha a raktári jelzetekkel kapcsolatban nem értett valamit – azonnal választ kapott a megfelelő résznél. Ha az ábécébe rendezésnél akadtak nehézségei, ugyancsak, és így tovább, egészen a peremlyukasztásos kártyák fufangjaiig és tovább, tovább. De persze megtudhatta a könyvből az alapvető elméleti, művelődéstörténeti és – mondjuk – bibliofil témákkal kapcsolatos információkat is, és éppen nem csak utalásos formában. A kézikönyv elmondott, elmagyarázott mindent, előzetes ismereteket nem tételezett fel forgatójánál. Nos, a Horváth–Papp nem ilyen. Nem is lehetett volna ilyen, hisz az összes, az alacsonyrendű, a banális tudnivalókat is magába foglaló kézikönyv a szakma mai állapota mellett már csak monstrum lehetett volna. De még két, egyenként is igen nyomós ok miatt sem. Egyrészt – Istennek és a könyvtári törvénynek hála – mára a könyvtáros – meghatározása szerint is – diplomás szakember. A Horváth–Papp neki szól. Amit már tudnia kell, azt nem nyújtja. Annál többet abból, amit szakemberként kell behatóan ismernie és elmélyítenie. Ilyen értelemben a *könyvtárosok* kézikönyve e mű. A másik ok pedig az, hogy értelmetlennek látszott – a szerzők szerint – a ma praktikumánál leragadni. Nemcsak Horváth Tibor bevezető nagyfejezete, önálló kismonográfia-számba menő traktátusa „lövi fel” filozófikus magasságokba mind a kézikönyvet, mind magát a ma recens szakmai ismeretanyagot, ezt teszik, ki-ki a maga módján és eszközeivel, a többiek is. Ez a „föllövés” persze azt (is) jelenti, hogy nem a mai gyakorlatot írja le a kézikönyv. Nem válik „kisokossá”. Persze nem is futurologiai alkotás. A nagy trendek és a külföldi alapszakirodalom alapján valamiféle optimumot kíván nyújtani. Arról számot adni, ami hic et nunc a szakma álláspontja, problémamezeje, akribiája és modellvariánsa. Erről, erről is, így valla-nak a szerzők előszavukban:

Jövönk néhány vonásában biztosak lehetünk: tudásközpontú társadalmak világának ígérkezik. A sokarcú iskolázás mellett a tudás alapú társadalom megkülönböztetett szellemi intézménye lesz a tudásgazdálkodó, ismeretgazdálkodó könyvtár.

Negyven éve lassan, hogy napvilágot látott Sallai István és Sebestyén Géza *A könyvtáros kézikönyve* című szintézise. Könyvtárosnemzedékek nőttek fel rajta, s nemzedéknyi idő telt el megjelenése óta. Óriási változásokat tapasztaltunk ez idő alatt a társadalmi közlés természetében, a publikációk kezelésének eljárásaiban és technikáiban. Könyvtárainkban e változások átalakították a szellemi alkotások feldolgozásának módjait, és tették hozzáférhetővé az alkotások hasznosításának, közkinccsé tételének eddig nem is álmódott lehetőségeit, miközben megmaradt a könyvtárak – vagy az ismeretgazdálkodás egyéb nevekkkel illelhető intézményei – évezredek óta változatlan feladata: az információforrások megnyitása az emberek előtt.

Időszerűvé vált újabb összegzést készíteni.

A könyvtártudomány mintegy kétszáz éve nevezi magát tudománynak. A folytonos útkeresésben a kezdetek után nyomban az elégedetlenség is hangot kapott. Nemcsak azért, mert a társadalomban változatos könyvtárfajták jelentek meg, és nehéz volt e sokszínűséget egységes keretbe foglalni. Hanem azért is, mert a könyvtártudomány egy kitapintható fejlődési ívet követett. Főként az európai egyetemi könyvtárak gyakorlatában, az önigazolást kereső elméletből mindinkább a fizikai hordozók, a dokumentumok tartalmára összpontosító tudományként jelent meg. A könyvtári tevékenység súlypontja a dokumentumok helyett egyre inkább az ismeretekre, a tudásra, a szellemi alkotásokra helyeződött át, s már nem az ismeretek hordozóit, hanem magukat az ismereteket kellett bizonyos átalakítás révén rendszerezve áttekinteni, hozzáférhetővé tenni, biztosítani. A könyvtártudomány – egy-két fokozaton keresztül – információtudománnyá fejlődött.

Ezzel párhuzamosan a társadalomban egy másik, fontosabb folyamat is lezajlott: a demokrácia erősödésének és kiszélesedésének eredményeként az állampolgárt már nem csupán a könyvtári szolgáltatások illetik meg emberi jogon, hanem a bármely közzétett információhoz való hozzájutás joga. Ezt a jogot a könyvtári rendszerek kell garantálnia. Ez napjaink valódi kihívása a könyvtárosok előtt.

Napjainkban egymás mellett élnek a történeti fejlődés más-más szakaszában kialakult könyvtártípusok. A működtetésükhöz szükséges ismeretek terén óriási a tarkaság. A könyvtári polcok rendjének és a dokumentumforgalom adminisztrációjának egyszerű ismeretétől a tudásipar, tartalomipar eljárásáig terjed a szakmai ismeretanyag. Kézikönyvünk egyik próbatétele is ebből ered. Úgy akarja szolgálni a korszerű könyvtári eszmét és gyakorlatot, hogy az egyelőre még hátrányosabb feltételek közt küszködő intézményeknek is segítséget nyújthasson.

Szociológus kortársunk, Th. Roszak a jövőről gondolkozva tette fel a kérdést: vajon azt a hatalmas tudást, amelyet az emberiség birtokolni fog, mi köti össze a jövő évezred állampolgárával? Egy hiányzó láncszemet, összekötő láncszemet keres. Maga adja meg a választ: a könyvtár lesz ez az intézmény.

Kézikönyvünk gondolatmenete ennek a könyvtári eszmének felel meg.

Ha az információtudomány (könyvtártudomány) tárgya a tudás, az emberi ismeret, akkor elsőként a tudományt kell vizsgálat tárgyává tenni. Annak tisztázása után, hogy mit jelent könyvtári szempontból a tudomány, azokat a struktúrákat kell megismerni, amelyekben elődeink látták a tudományt, és amelyek megjelentek a könyvtári eljárásokban. Ezek sokáig a filozófiai tudományrendszerek voltak, de elégtelenségük egyre nyilvánvalóbbá vált a legkorszerűbb eljárások kifejlesztésekor. A tudást ma inkább – és sokoldalú gyakorlati felhasználhatósága végett is – olyan modellben tesszük áttekinthetővé és bejárhatóvá, amely a tudományok fogalmai és a köztük létrejött kapcsolatok hálójában valószínűsül meg.

A tudás, az ismeret a könyvtárak számára is szöveg formájában áll rendelkezésre. A szöveg tág jelentésű szakszó a szövegtudomány szerint, mindent magában foglal, amivel az emberek kommunikálnak. A szöveg egyben elemzés tárgya, belőle nyerhető az intel-

lektuális eszközök egy része, amelyek az információtudományi, könyvtári technológiában kapnak szerepet. Am a szöveg nemcsak az elemzés tárgya, hanem a munka tárgya is, hiszen tömöríthető, átalakítható, akár tárolható teljes terjedelmében. Rendszerint a szolgáltatások végső célja is szöveg.

Mindehhez a matematikai információelmélet néhány alapfogalmát is fel kell idézni. Mert a szöveg formálisan jelek sorozata, de bármilyen kommunikációnak, így a társadalmi kommunikációnak is itt kereshetjük szabatos alapjait. Az információelmélet néhány alapfogalma szakmánkban közvetlenül is alkalmazásra kívánczok. Tudnunk kell, hogy az ismeretek milyen egységeivel érdemes foglalkozni (kvantálási probléma), a közlemények tartalmi leírására (vagy elemzésére) független ismérvek alkalmazása indokolt stb. A kvantálás, a tudás egységekre bontása persze történhet az eddigi gyakorlat szerint is: azt tekintjük egységnyi ismeretnek, amit egy fizikai hordozó (könyv, lemez, videó, szabvány) éppen magában foglal. De ezen túllépve meg kell keresnünk a szöveg természetesebb és homogénebb egységeit az információhordozókban sokszor taláalomra felhalmozott, de legáltalább kezelhetetlenül heterogén anyag helyett.

A tudomány nem mérhető, de léteznek mérhető felületei. A tudomány mérésével a tudománymetria, szűkebben a bibliometria foglalkozik. Megállapításai nélkül aligha képzelhető el megalapozott könyvtári tevékenység, megnyugtató döntés, szelekció, értékelés stb.

Az első kötet másik két fejezete a dokumentumokkal, az ismeretek fizikai hordozóival ismerteti meg, és azzal, hogy a dokumentumok hogyan állnak össze gyűjteménnyé, mit és milyen feltételekkel tekinthetünk könyvtári állománynak.

Kézenfekvő, hogy a következő kötet a dokumentumok számbavételével kezdődjék, s a bibliográfia kérdéseit tárgyalja a legfontosabb bibliográfiák és elektronikus változataik bemutatásával. Majd a gyűjtemények, könyvtárak típusai kerülnek sorra több vetületben. Szakterületenként hogyan valósul meg az ismeretek lefedésének rendszere, és ez a feladat milyen könyvtárfajtákat hívott életre? Hogyan valósul meg a könyvtári ellátás területi metszete? Itt nézünk szembe például azzal a régi és nyomasztó kérdéssel, hogyan biztosítható kistelepeleken a publikus információhoz való hozzáférés emberi joga a könyvtári rendszer révén. A könyvtári rendszer harmadik vetületét a funkcionális feladatmegosztás jelenti. Bárhol, bármilyen könyvtár csak akkor életképes, ha működőképes rendszerbe illeszkedik a könyvtárak feletti vagy közötti intézmények, létesítmények, eszközök segítségével.

A harmadik kötetben a technológia kérdései kapnak helyet. Munkafolyamatok, technológiák, technikák szerteágazó szövevénye teszi ki a könyvtári gyakorlatot. Mindezek összetartó szakmánk axiómái. A könyvtárakban és tájékoztató intézményekben az eredeti szövegeket, információkat, dokumentumokat oly módon alakítják át, hogy elkészítik reprezentációjukat, amit szurrogátumnak is neveznek. A továbbiakban ezzel a reprezentációval kell dolgozni, míg az eredeti várakozásban áll tárolási helyén. Az alaptétel azt mondja ki, hogy a reprezentációban azoknak a fogalmaknak kell megjelenniük, és azoknak a relációknak, amelyek az eredeti információban voltak. A nehézség érzékeltetése kedvéért elég arra utalni, hogy az eredeti szövegben végtelen fajta kapcsolat áll fenn változó fogalmak között. Első látásra tehát a feladat megoldhatatlan. Érjük be kevesebbrel?

Gondoljunk arra, hogy a világban is végtelen számú kapcsolat létezik. Az emberi nyelv mégis képes véges számú grammatikai esettel kifejezni a világot. Szükségesnek tartottuk a kézikönyv vezető gondolatait, vázlatát és szintetizáló eszméit megismertetni. Így válik érthetővé az egyes fejezetek összefüggése. A szerkesztők – a szerzőkkel egyetemben – remélik, hogy a különböző lehetséges megoldások közül ez a szerkezet az, amely a szakmai ismeretek újszólván teljes körét képes átfogó keretbe foglalni, és a vezérgondolatok szintézist biztosítva végighúzódnak a mű egészén. Reményük az is, ha nem is olyan

hosszú időn keresztül, mint nagynevű elődje, ez a kézikönyv is hasznosan fogja segíteni a hazai könyvtári elméletet, oktatást és gyakorlatot.

A szerkesztők

Magának a műnek a felépítéséről, tematikai eloszlásáról pedig a tartalomjegyzék vall ékesen:...

Előszó	9
1. fejezet	
A KÖNYVTÁRTUDOMÁNY ÉS INFORMÁCIÓTUDOMÁNY ALAPJAI (Horváth Tibor)	
1.1. Könyvtártudomány dokumentáció, információtudomány	15
1.2. A tudományról	20
1.3. Tudományrendszerek	24
1.3.1. A tudományok rendszerezése	24
1.3.2. Tárgyi felosztások	26
1.3.3. A megfigyelő nézőpontja	28
1.3.4. Szempontok a felosztásokhoz	29
1.3.5. A rendszerparadigma	32
1.3.6. Néhány tudományrendszer	56
1.4. A szöveg	53
1.4.1. Szövegtudomány	53
1.4.2. Tartalomelemzés	54
1.4.3. Gyakorisági vizsgálatok	56
1.4.4. Szövegnyelvészet	59
1.4.5. Változó paradigmák	62
1.4.6. A modell	65
1.5. Az információ	68
1.5.1. Az információ fogalma	68
1.5.2. Kódok	71
1.5.3. Kódok a könyvtárban	74
1.5.4. Metron és logon	76
Irodalom	79
2. fejezet	
BIBLIOMETRIA (Marton János)	
2.1. Bevezetés	83
2.2. Történet	88
2.3. A szakirodalom. Tudomány és publikálás	90
2.3.1. A szakirodalom szerepe a tudomány előrehaladásában. A C-vitamin kémiai azonosítása	95
2.3.2. Közlemények és szerzők. Lotka törvénye	98
2.4. A tudományos információ típusai	99
2.5. A szakirodalom növekedése	102
2.6. Bibliometria és tudományos tájékozódás	103
2.6.1. Bradford törvénye	104
2.6.2. A magfolyóiratok	107
2.6.3. A magfolyóiratok idézetelemzéses kiválasztása	109
2.6.4. Ellátottságvizsgálatok	115
2.7. Az elavulás	120
2.8. Tudománymetria	126

2.8.1. Idézettség és tudományos érték	126
2.8.2. Idézési motívumok	127
2.8.3. A folyóiratok idézettsége és tudományos értéke	130
2.8.4. Egvének és csoportok tudományometriai értékelése	132
2.9. Idézési kapcsolatok, tudomány-térképezés	138
Irodalom	142
3. fejezet	
3. DOKUMENTUMOK, INFORMÁCIÓHORDOZÓK	
(Tószegi Zsuzsanna)	
3.1. Az információ áthagyományozása	152
3.1.1. Az emberi kommunikáció fejlődése, a tudás rögzítése	156
3.1.2. Az információ rögzítése, az irás története	157
3.1.2.1. Az olvasás szerepe az ismeretszerzésben	159
3.1.3. Az információhordozók előállítási és használati technikáinak fejlődése	163
3.2. Dokumentumtipológia	167
3.2.1. A dokumentum fogalma	167
3.2.2. A dokumentumok kategorizálásának szempontjai	168
3.2.2.1. Az előállítás technológiája szerinti felosztás: nyomtatott és elektronikus dokumentumok	169
3.2.2.2. A dokumentumok tartalmi szempontok szerinti felosztása	173
3.2.2.3. A formai sajátosságok szerinti felosztás	173
3.2.2.4. Egyéb szempontok: megjelenési gyakoriság, hordozó, publicitás szerinti csoportosítás	175
3.3. Dokumentumtipusok	178
3.3.1. Szöveges dokumentumok	178
3.3.1.1. Könyvek	178
3.3.1.2. Időszaki kiadványok és sorozatok	181
3.3.1.3. Egyéb szöveges dokumentumok	183
3.3.2. Kép-, hang- és egyéb dokumentumok	186
3.3.2.1. Térképek	186
3.3.2.2. Kották	187
3.3.2.3. Hangdokumentumok	188
3.3.2.4. Videodokumentumok	189
3.3.2.5. Mikroformátumú dokumentumok	190
3.3.3. A hipertext és a multimédia	191
3.3.3.1. A multimédia fogalma	191
Irodalom	193
4. fejezet	
A KÖNYVTÁR GYŰJTEMÉNYE (Ferenczy Endréné)	
4.1. Az állományalakítási stratégia	200
4.1.1. Az állomány elemzése	201
4.1.1.1. Mennyiségi (kvantitatív) elemzés	202
4.1.1.2. Minőségi (kvalitatív) elemzés	205
4.1.2. Felhasználóiigény-elemzés	206
4.1.3. Az együttműködési rendszerekben való részvétel meghatározó szerepe	210
4.2. Gyűjtőkör	218
4.2.1. Egyes könyvtártípusok állományalakítási sajátosságai	222

4.3. Az állománygyarapítás módjai	231
4.3.1. Vétel	231
4.3.2. Csere	240
4.3.3. Ajándék	244
4.3.4. Köteles példány	245
4.3.5. Saját előállítás	249
4.4. A gyarapítás munkafolyamatai	252
4.4.1. Kiválasztás	252
4.4.1.2. A kiválasztás forrásai	254
4.4.2. Előszerezeményezés	261
4.4.3. Rendelés	264
4.4.4. Érkeztetés	265
4.4.5. Nyilvántartásba vétel	267
4.5. Állományapasztás	271
4.6. A gyűjtemény rendezése	273
4.6.1. Gyűjteményrészek kialakítása	273
4.6.2. Raktári rendszerek	275
4.6.2.1. Rendszerező raktári rend	276
4.6.2.2. Mechanikus raktári rendszerek	278
4.6.3. Raktári nyilvántartás	280
4.6.4. Állomány-ellenőrzés	280
Irodalom	283

Ajánlani, a kötet beszerzésére buzdítani feleslegesnek tűnik. A kézikönyv természetesen mindannyiunk számára „kötelező olvasmány”. Azt azonban elkerülhetetlennek véljük, hogy a mű olvasói maguk formálják ki, persze intenzív gondolati munkával, *saját* véleményüket a munkáról. Ezzel egyúttal szakmánk mai állapotáról is véleményt alkothatnak. Ebben fogja őket – reményeink szerint – segíteni, ehhez ad(hat) nekik szempontokat és ötleteket, meggondolásokat és érvek-szletet a 3K következő számában egymás után sorjázó sarkos állásfoglalások sorozata. (VK)

